

Našli jsme ježka, co s ním máme dělat?

Našli jsme ježka, co s ním máme dělat?, to je v podzimní části roku zřejmě nejčastěji kladená otázka jednotlivým záchranným stanicím i jejich centrálnímu dispečinku na telefonu 774 155 155.

Vše záleží na konkrétních okolnostech, za jakých se s ježkem potkáme. V ideálním (a také nejčastějším) případě je nejlepší, nedělat nic a nechat ježka být.

Po mnoho let se tradovalo, že o tom, zda podzimní ježek patří do lidské péče, rozhoduje jeho hmotnost v konkrétním měsíci. Stačí tedy ježka zvážit a pokud má pod x gramů v říjnu či y gramů v listopadu, tak zimu v přírodě nepřežije a potřebuje lidskou péči. Jak už to tak v přírodě bývá, taková zjednodušení prostě neplatí.

Je pravda, že ježek před zimním spánkem potřebuje tukové zásoby dostatečné k tomu, aby je spotřebovával po celou zimu až do doby, kdy už nemrzne a venku je dost potravy. Pokud má tuku méně, hrozí, že se probudí dříve a bez potravy v chladu zcela vyčerpán uhynie. Jenže, ono dávno neplatí, že pokud se ježek probudí v únoru, probudí se do mrazů a prostředí bez potravy. A malí ježci pravděpodobně spotřebovávají přes zimu svoje tukové zásoby pomaleji. Data na toto téma bohužel chybí, ale jak jinak si vysvětlit, že není neobvyklé najít na konci března v přírodě ježka, který má něco málo přes 200 gramů? Prostě, zjevně je to tak, že hmotnost ježčího mláděte v daném podzimním měsíci nemůže být tím hlavním kritériem pro rozhodování, zda vzít či nevézt ježka do lidské péče.

Jak poznám, že ježek potřebuje pomoc?

1. je-li očividně zraněn nebo je-li nemocný,
2. je-li během zimy nalezen venku, mimo svůj úkryt,
3. je-li zachycen v síti či lapen v jiné pasti,
4. má-li v době, kdy bezprostředně hrozí mrazy, nízkou hmotnost,
5. jedná-li se o osířelé nesamostatné mládě.

1. Zraněný či nemocný ježek se pozná podle toho, že se obtížně pohybuje, je malátný, nemá obranné reakce (při dotyku rukou nenaježí bodliny, nestočí se do klubíčka), popřípadě kašle a má výtok z nosu. Mohou být také vidět otevřené rány, ježek může krváčet. V letních měsících jsou otevřené rány často zasažené mušičkami či larvami. Oslabení jedinci také bývají více napadáni blechami a klíšťaty. Podezřelý samo o sobě už je jen to, že je ježek mimo svůj úkryt během denního světla

2. Pokud je ježek aktivní během zimy, znamená to, že mu došly energetické zásoby nutné pro hibernaci. Pokud je nalezen na vhodném místě, třeba na zahradě a zrovna nemrzne, je vhodnější nebrat ježka do péče, nechat ho na místě, ale poskytovat mu potravu a vhodný úkryt.

3. Ježek se může zamotat do všech možných typů sítí (tenisové, rybářské atd.), může se zachytit v plotě či spadnout do díry, jámky, kanálu nebo zahradního jezírka či bazénu. Nebezpečím pro ježky jsou i odhozené odpadky, např. igelitové pytlíky, gumičky, plechovky. Ježci při hledání potravy mohou strčit do plechovky či jiného odpadu hlavičku a může se stát, že ji nebudou moci již vytáhnout.

4. V oblastech, kde lze očekávat rychlý dlouhého období mrazů, by měl mít ježek před jejich nástupem hmotnost alespoň kolem 300 – 400 g. V nížinách a zejména ve městech doporučujeme „nezachraňovat“ ježky, pokud mají v prosinci hmotnost alespoň 250 g. Samozřejmě, pokud víte, kde takový prcek zimuje, je možné mu pomoci nabídkou suchých kočičích granulí. I během zimního spánku ježci občas procitnou a takto pohodlně dostupnou potravou nepohrdnou. Ovšem nepohrdnou jí ani toulavé kočky či potkani, atk i takovou nabídku je nutné zvážít

5. Někdy se stane, že ježčí miminka osiří, když jejich matka zahyne. Tato mláďata o hmotnosti 30 – 50 g potřebují okamžitou pomoc. Je však třeba důkladně prověřit, že mláďata jsou opravdu osiřelá. Ježčí samice svá mláďata často opouští i na delší dobu, když se vydává hledat potravu. Je třeba vyčkat minimálně 3 hodiny, než se mláďata odeberou. Pokud jsou ježčí kojenci nalezeni rozlezlí mimo hnízdo a prochladlí, jsou to téměř určitě sirotci.

Nemůžu tím, že vezmu ježka domů, mu ublížit?

Ano, můžete, veškerá umělá péče o divoká zvířata je problematická, je lepší přenechat odbornou péči odborníkům a obrátit se v případech, kdy ježek potřebuje pomoc, na [záchranné stanice pro zvířata](#). Nebo aspoň poradit se s nimi, jak dál konkrétně postupovat. Ježkovi můžete ublížit nevhodnou stravou či prostředím, do kterého jej umístíte. Ježek doma si může příliš zvyknout na lidskou péči, společnost či stravu, všechny tyto věci mohou znamenat pro ježky problém.

Pokud už vezmu ježka domů, jak s ním mám nakládat? Čím ho mám krmit?
Znovu je potřeba zdůraznit, že ježka bereme do péče opravdu jen v nejnnutnějších případech a **vždy jediné po konzultaci se záchrannou stanicí**. Pak lze postupovat dle následujících bodů.

Péče o ježka začíná **důkladnou prohlídkou zvířete**. Důležitým zdrojem informací o ježkovi jako pacientu je místo nálezu ježka. Ježci nalezení na okrajích komunikací mohou být zranění, přičemž zranění nemusí být zevně viditelná.

Při prohlídce ježka je důležité všimnout si jeho chování. Zdravý jedinec se v neznámém prostředí zpravidla zavine. Zavnutí ježka lze zabránit tak, že pánevní končetiny se šetrně uchopí oběma rukama, povytáhnou se dozadu a pozvednou tak, aby hrudní končetiny zůstaly na podložce. Tato pozice umožní vyšetřit břišní krajinu a určit pohlaví zvířete. Známky zdraví jsou lesklé nezapadlé oči, vlhký nos a ihned reagující tonus bodlin. U nemocných zvířat jsou oči zapadlé, obranné reakce jsou malé nebo žádné, okolí nozder může být znečištěno hnisavým výtokem a bodliny nereagují na dotyk (snížený tonus bodlin) Přetrvávající kožní řasa, která se vytvoří povytažením kůže za bodliny, svědčí o dehydrataci zvířete. Prohlídkou povrchu těla se zjistí stupeň invaze zevních parazitů. Ježci jsou napadáni blechami, klíšaty a roztoči. Zesláblí a zranění jedinci jsou často zasaženi mušičkami nebo larvami (obvykle v okolí očí a uší a dále v ranách na všech částech těla).

Při prohlídce ježka je zapotřebí vyvarovat se všech hlasitějších zvuků, ježci jsou na ně velmi citliví a reagují na ně zavnutím se. Pokud zdravotní stav ježka vyžaduje děletrvající důkladné vyšetření, doporučuje se použít celkovou anestezii, k tomu je však oprávněn pouze veterinární lékař.

Zbavení vnějších parazitů

Každého přijatého ježka je třeba co nejdříve zbavit vnějších parazitů (blech, klíšťat, roztočů a muších larev a vajíček). K hubení blech se osvědčil Arpalit spray 1%, Bolfo spray, Bolfo pudr, Difusil spray a Frontline spray (některými autory ale není doporučován, nevhodný pro malá mláďata a zesláblé jedince). Při postřiku zvířat je třeba chránit jejich oči a obličejovou část. U malých ježčat (do hmotnosti 100g) a zesláblých jedinců je nutné provést alternativní způsob odblešení – ježky podržet nad vodou (nenamočit!) a blechy opatrně vyčesávat kartáčkem.

Klíšťata lze odstranit mechanicky pinzetou. U silnějších invazí lze použít, stejně jako u blech, Arpalit spray 1%, Bolfo spray, Bolfo pudr, Difusil spray a Frontline spray. Stejná terapie se používá i pro zbavení ježka roztočů, u silnějších invazí možno použít Ivomec a Dectomax.

Muší vajíčka a larvy se odstraní mechanicky. K odstranění muších larev ze zvukovodů se doporučuje nakapat do zevního zvukovodu několik kapek 30% alkoholu nebo ušních kapek.

Zbavení vnitřních parazitů

Většina ježků přijatých do lidské péče trpí různě silnými invazemi vnitřních parazitů, přestože to nemusí být vždy na první pohled zjevné. Proto je vhodné všem přijatým ježkům preventivně podat antiparazitika. Na většinu vnitřních parazitů jsou účinné přípravky Panacur, Ivomec a Dectomax. Použít lze také Drontal, některými autory však není doporučován. Na plicní parazity (hlístice), kteří jsou nejčastější příčinou úhynů ježků v lidské péči, se doporučují přípravky Panacur, Ivomec (ne pro malá mláďata a zesláblé jedince), Ambex a Dectomax.

Opět zdůrazňujeme, že prvotní prohlídku a odstranění parazitů by měli provádět odborníci – pracovníci záchranných stanic či v tomto směru zkušení veterinární lékaři.

Ubytování

V dospělosti jsou ježci samotáři, mláďata však mohou být ubytována společně. Pouze nemocní a zranění jedinci by měli být ubytováni samostatně.

Ježčí ubytovací prostor by měl obsahovat výběh o minimální velikosti 1-2 m² (to je nezbytné pro udržení kondice a zdraví ježka) a boudičku na spaní (může to být papírová krabice nebo dřevěný domeček). Pokud je společně ubytováno více ježků, musí být výběh zvětšen tak, aby byla zachována doporučená minimální velikost výběhu 1 – 2 m² na ježka. Při společném ubytování ježků je také nutné umístit do výběhu větší množství boudiček na spaní. Ty by měly být o něco větší, neboť mladí ježci spí rádi pohromadě. Podlaha výběhu by měla být omyvatelná a pokrytá papírem, který se při každém úklidu snadno odstraní. Vhodnou výstelkou boudičky na spaní jsou noviny natrhané na kousky, seno, sláma nebo suché listí. Výběh se čistí denně, boudičku na spaní není třeba čistit často, neboť ji ježek většinou neznečišťuje. Stěny výběhu musí být vysoké minimálně 50 cm, aby je ježek nepřelezl.

Ubytovací prostor pro ježka by se měl nacházet v suché, světlé a větratelné místnosti s teplotou 19°C (měřeno u země) pro ježky do hmotnosti 300 g a 15°C pro ježky těžší. Při společném ubytování ježků je nutné dávat potravu do více misek, aby měl každý ježek přístup k potravě a nebyl odstrkován silnějšími jedinci. Při větším množství ježků je vhodné ježky

rozdělit do skupin podle váhy. U větších mláďat někteří autoři doporučují oddělit samce od samic, aby se předešlo případnému páření.

Ubytování ježčích kojenců je odlišné od ubytování starších mláďat a dospělých jedinců. Ježčí kojenci potřebují více tepla, zato však nevyžadují tolik prostoru. Stačí jim papírová krabice, košík či plastová bednička. Je však nutné zajistit vyhřívání tohoto prostoru na teplotu 30 - 35°C. To je možné buď použitím gumové láhve naplněné teplou vodou, která se obalí hadříkem a vloží na dno, nebo je možné použít vyhřívací destičku či plotýnku (pak je ale lepší použít na ubytování plastovou bedničku). Vždy je však třeba dbát na to, aby teplota nebyla příliš vysoká a nedošlo k přehřátí. Bednička či krabice by měla být vystlána měkkými hadříky (ne vatou, ta se ježčatům zachytává na bodlinkách a lepí se jim na čumáčky).

Potrava

Ježek je hmyzožravec, proto musí v jeho jídelníčku převažovat masitá strava. Nedoporučuje se krmit ježky žížalami, slimáky nebo šneky, neboť často obsahují vnitřní parazity a ježci by se jimi mohli nakazit. Ježčí jídelníček se liší pro jednotlivé váhové kategorie.

Ježčí kojenci – hmotnost do 100g

Sušené mléko pro štěňata Puppy-Milk (Beaphar) nebo kořata Cat-Milk (Gimpet), Kitty-Milk (Beaphar) nebo mléko vhodné pro štěňata i kořata Lactal (Beaphar). Upravuje se dle návodu, k ředění je možné použít slabý fenyklový čaj.

Ježčí kojenci se krmí každé 4 hodiny a to i v noci. Krmí se upraveným kapátkem nebo injekční stříkačkou přímo do tlamičky. Je třeba dávat pozor, aby se při krmení nezahltla. Po každém nakrmení je nutné ježčákům jemně namasírovat břicho a okolí řitního otvoru, aby se podpořilo vyměšování (ježčí kojenci se neumějí sami vyprázdnit, potřebují stimulaci). K masírování je možné použít jemný štěteček, vatový tampón nebo měkký hadřík.

Ježčí kojenci – hmotnost 100 – 150g

Sušené mléko pro štěňata Puppy-Milk (Beaphar) nebo kořata Cat-Milk (Gimpet), Kitty-Milk (Beaphar) nebo mléko vhodné pro štěňata i kořata Lactal (Beaphar) smíchané s kočičí konzervou pro kořata, např. Kitten (ProPlan) nebo Whiskas (Waltham). Směs je třeba rozmixovat, aby prošla stříkačkou. Tato strava se zkouší podávat ježčatům i na mělké mističce, aby se co nejdříve naučila samostatně přijímat potravu. Jakmile se to naučí, začne se podávat pouze samotné maso z kočičí konzervy a k pití slabý fenyklový čaj.

Ježčatům, která se již sama krmí, se může podávat také následující směs: propasírovaný odvar z ovesných vloček či rýže a mleté syrové hovězí maso nebo kočičí konzerva pro kořata. Směs by měla mít konzistenci nepříliš tuhé kaše. Dále se podává Roboran nebo jiné vhodné vitamíny v doporučených dávkách. Celková denní dávka činí asi 60g. K pití se podává slabý fenyklový čaj nebo voda.

Ježčí mláďata – nad 150g

Vařené kuřecí krky nebo vařené drůbeží nebo hovězí maso, jako příloha vařená rýže, vlasové nudle či ovesné vločky (mohou být i nevařené). Vhodné jsou také suché nebo vlhčené kočičí granule (ne ale s rybím masem) a konzervy, popřípadě i psí granule a konzervy. Při podávání

vlhčených granulí a konzerv je však třeba občas dát ježkům i tvrdší potravu, např. vařené kuřecí krky nebo suché granule, aby si cvičily žvýkací svaly a čistili chrup, jinak jim totiž hrozí vznik zubního kamene.

Maso by mělo tvořit minimálně polovinu krmné dávky. Jako doplněk lze podávat v malém množství nahunaný netučný sýr, tvaroh, piškoty (nejvíce ale 1 piškotu na ježka a den, ježci velmi snadno ztloustnou), rozinky a různé ovoce.

Celková denní dávka by měla být zhruba 90g pro ježka o hmotnosti 150g, pro ježka o hmotnosti 450g zhruba 120g. Ježci by měli dostávat potravu večer, pokud mají ráno vše snědno, měli by dostat menší porci i ráno.

K pití se podává voda. Vyskytne-li se u ježka průjem, podává se silný čaj.

Potrava pro ježky nevhodná

Ježci nesmějí dostávat kravské mléko, vepřové maso, uzeniny, solená, kořeněná a příliš tučná jídla a čerstvé pečivo.

Vážení

Ježky je třeba pravidelně vážit, neboť váha je základním ukazatelem jejich zdravotního stavu. Ježek by měl pravidelně přibývat bez zjevných výkyvů. Malí ježci se váží častěji, po dosažení váhy 250g stačí vážit 1x týdně. Ježek by měl přibývat 50 – 70g týdně.

Zazimování

Po dosažení váhy 500 g se ježek umístí do nevytápěné místnosti o teplotě 0 – 5°C (teplota by neměla klesnout pod 0°C). Ježek by zde měl mít opět výběh a boudičku na spaní, přičemž výběh může být o málo menší (stačí 1 m² na ježka). Boudička na spaní by měla být dobře zateplena, např. vložením do jiné větší boudy a vyplněním meziprostoru izolačním materiálem (ne však polystyrénem, ježci by ho mohli okusovat). Zimuje-li více ježků pohromadě, je nutné, aby výběh obsahoval dostatečný počet boudiček na spaní, ježci totiž většinou hibernují samostatně.

Potrava se podává dál, ale suchá – kočičí granule, vločky, rozinky, malé množství piškotů. Důležité je denně vyměňovat vodu. Ježek se totiž může v průběhu zimování několikrát probudit, proto by měl mít k dispozici vždy čerstvou vodu a suché krmení. Pokud by byl ježek aktivní více dní, je třeba zkontrolovat jeho zdravotní stav a hmotnost. Pokud by ježek několik dní za sebou ztrácel hmotnost, je třeba jej léčit.

Kdy a jak jej mám vrátit do přírody?

Ježci se ze zimního spánku budí zpravidla během března a dubna. Během hibernace ztratí 15 až 20% ze své hmotnosti a proto potřebují před vypuštěním do přírody opět dokrmit na původní hmotnost před zazimováním. Krmí se stejnou potravou jako před zazimováním (viz potrava pro ježky o hmotnosti nad 150g). Potravu je vhodné zpestřovat živými moučnými červy a brouky, aby si ježek zvyknul na živou potravu. Opět je důležité ježka pravidelně vážit. Pokud by nepřibýval či dokonce hmotnost ztrácel, je nutné jej léčit.

Vypouštění ježka zpět do přírody je poslední, nicméně velmi důležitá, etapa péče. Je důležité vhodně vybrat jak dobu tak i místo vypouštění.

Vhodnou dobou pro vypuštění ježka je polovina dubna až začátek května, záleží na průběhu počasí. To by v době vypuštění mělo být teplé, s teplotami neklesajícími pod 5 °C a bez deště. Přestože nejsou ježci teritoriální, je vhodné vypouštět je, pokud je to možné, zpět na stejné místo, kde byli nalezeni. Nezbytné je to zejména v případě ošetření zranění u kojící samice, ta musí být navracena na stejné místo nejpozději do 24 h, aby nestrádala její mláďata. Pokud je místo nálezu ježka pro jeho vypuštění nevhodné, musí být vypuštěn v nejbližší příhodné lokalitě. Vhodným místem jsou větší neudržované zahrady, sady, křovinatý terén a listnaté či smíšené lesy. U zahrad je důležité, aby měly takové ploty, které ježek snadno zdolá, jinak by byl na zahradě uvězněn. Nikdy by se neměl ježek vypouštět do okolí frekventovaných silnic. Nevhodná jsou také místa, kde se vyskytují psi a kde je nedostatek přirozených úkrytů, např. městské parky s velkými travnatými plochami bez keřů.

Ježek se vypouští navečer, nejlépe pod keře či v blízkosti hromady dřeva, kůlny apod., aby se měl kam schovat. Je možné mu předložit i trochu potravy na rozloučenou.

Imprinting

Možným problémem při odchovu mláďat ježků, zejména kojenců, může být vznik vazby na člověka. U mláďat dochází v tzv. senzitivní periodě k vtištění (imprintingu) znaků své matky, což jim umožňuje jejich matku rozpoznat a následovat. Pokud je mláďe odchováno člověkem právě v období senzitivní periody, může se stát, že bude za svého rodiče považovat člověka. Člověka také může považovat za svého sexuálního partnera, pokud bude mláďe odchováno v období senzitivní periody, kdy dochází ke vtištění sexuálního partnera. Například u mnoha druhů ptáků bylo zjištěno, že samečci mají jako vzor budoucího sexuálního partnera svou matku. Výsledek vtištění je dlouhodobý a často nezvratný. U ježků bohužel není téměř nic známo o tom, jak odchov člověkem ovlivňuje jejich pozdější sexuální chování. Pozitivní skutečností je, že člověkem odchovaná ježčata jsou schopna po vypuštění dlouhodobě přežívat, což znamená, že jsou schopna najít a ulovit potravu, vyhledat si úkryt a bránit se před predátory. Jelikož není zatím o imprintingu u ježků mnoho známo, je vhodné snažit se co nejvíce předcházet vytvoření vazby ježčat na člověka. Ježčata by měla být chována ve skupině s ostatními ježčaty (nejlépe sourozenci), co nejdříve by měla být vedena k samostatnému přijímání potravy a v žádném případě by neměla být brána často do ruky, není-li to nutné. Je třeba vždy mít na mysli, že ježek je volně žijící živočich, ne domácí mazlíček.

Mláďata ježků by také měla mít příležitost naučit se dovednosti, které budou potřebovat po vypuštění do přírody, jako je lov živé potravy (předkládáním živé potravy, např. moučných červů či švábů) a stavba hnízda (poskytnutím stavebního materiálu, např. sena, slámy). Neměla by být v kontaktu se psi, aby si na ně nezvykla a nepřestala se proti nim bránit. Někteří autoři doporučují mláďata připravovat na vypuštění ve venkovním výběhu

Kam se mám případně obrátit o pomoc/radu?

V případě, že nalezneme ježka, o kterém si i po přečtení tohoto článku myslíme, že potřebuje lidskou pomoc (či jiné zvíře v nouzi), je nutné se vždy telefonicky obrátit na pracovníky záchranných stanic – kontakty na ně jsou uvedené na www.zvirevnouzi.cz nebo na jejich centrální dispečink na tel. 774 155 155.